

ДАНИЕЛА АРСЕНОВИЋ*
БРАНИСЛАВ С. ЂУРЂЕВ¹
АНЂЕЛИЈА ИВКОВ-ЦИГУРСКИ²

ПРОЦЕС СТАРЕЊА СТАНОВНИШТВА ОПШТИНЕ КАЊИЖА³

Садржај: Старење становништва у Војводини достигло је такав степен да представља један од прворазредних политичких, националних и економских проблема. Демографска ситуација у општини Кањижа у овом раду приказана је кроз старосну структуру становништва, јер у њој долази до изражаја демографски развитак дате популације у току дужег временског раздобља, односно омогућује се анализа стадијума демографске старости дате популације. Негативно природно и механичко кретање становништва општине Кањижа, задње три-четири деценије имало је за последицу да се популација ове општине већ 1971. године нађе у стадијуму демографске старости. За представљање старосне структуре коришћене су неке карактеристике популације као што су старост становништва, индекс старења, коефицијент старости, контингент младог (0-19) и старог (60 и више година), потом фертилни и радни контингент.

Кључне речи: Старење становништва, старосна структура, просечна старост, Кањижа

Abstract: The aging of population in Vojvodina Province is one of the main political, national and economical issues. This paper presents the demographic situation in municipality of Kanjiza, researching the age structure. The aging is one of the most important demographic characteristics, which analyses the stage of development of a certain population. The consequence of low birthrate and emigrations in municipality of Kanjiza during the last 30-40 years, is that the population in 1971. was in fourth stage of demographic development. The age structure in this paper is presented through the ageing of population, ageing index, age ratio, age group up to 20 year (young population) and age groups over 60 (old population), part of fertile and active population.

Key words: Ageing population, age structure, middle age, Kanjiza

Увод

Општина Кањижа се налази у северном делу бачког Потисја, припада северно-банатском округу и захвата алувијалну раван, лесну терасу и североисточни део Бачке лесне заравни. Општина се на истоку граничи са реком Тисом, односно општином Нови Кнежевац, са југа Сентом, са запада Суботицом, а са севера српско-мађарском границом. На површини од 399 км² смештено је тринаест насеља: Адорјан, Долине, Хоргош, Кањижа, Мале Пијаце, Мали Песак, Мартонош, Ново Село, Ором, Тотово Село, Трешњевац, Велебит, Зимоњић.

---

* Даниела Арсенић, истраживач приправник, Департман за географију, туризам и хотелијерство, ПМФ, Нови Сад

¹ Бранислав С. Ђурђевић, редовни професор, Департман за географију, туризам и хотелијерство, ПМФ, Нови Сад

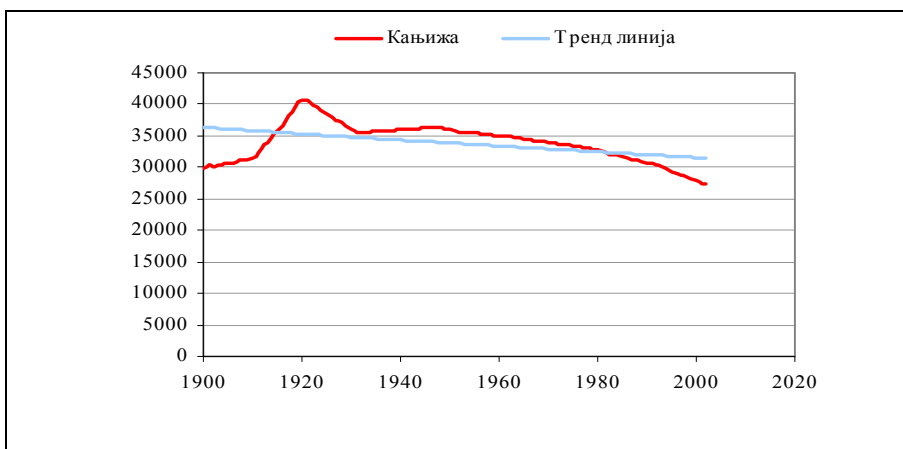
² Анђелија Ивков-Цигурски, доцент, Департман за географију, туризам и хотелијерство, ПМФ, Нови Сад

³ Рад је део пројекта (Уговор пројекта ЕВБ: 146017Д/КОЕФ=1) "Демографске транзиције у Србији" којег финансира Министарство за науку и технолошки развој

Подручје северне Бачке представља истурени део државне територије, па у погледу међународног саобраћаја и робног промета кањишки простор има специфичну функцију и као погранична општина једна је од најпрометнијих излазно-улазних врата према средњоевропским земљама. На територији општине налази се гранични прелаз Хоргош, који спада у најпрометније граничне прелазе у земљи, а поред тога Кањижа је и место царинске контроле на међународном пловном путу Тисе. Са банатском путном мрежом Кањижа је повезана преко кањишког моста, а преко Суботице добро је повезана са западним деловима Бачке. Са средишњим и јужним деловима Покрајине спојена је асфалтним путем Хоргош-Сента-Нови Сад.

Промена броја становника

Општина Кањижа је 2002. године имала 27.510 становника. Број становника општине се константно смањује од 1948. године, као последица природног и механичког кретања становништва али и привредне заосталости општине. Наиме, на пад броја становника првенствено је утицало смањење стопе природног прираштаја (која од 1961. године има негативне вредности), али такође и одсељавање младог и радно способног становништва, који углавном одлазе ка већим градским центрима (Нови Сад, Суботица...), како због посла, али и због школовања. У општини Кањижа постоји једна средња школа (Средња техничка школа), тако да знатан број деце након завршене основне, а ради похађања средње школе, одлази ка већим градским центрима, где постоје интернати за средњошколце у којим они уз стални надзор васпитача стичу неопходно образовање. Знатан број младе популације након средње школе, своје образовање наставља на факултету, а само мали проценат се врати након завршеног факултета у Кањижу и тиме додатно погоршава демографску ситуацију у општини.

Графикон 1. Кретање броја становника општине Кањижа

У општини је у периоду од 1971. до 2002. године укупно рођено 10.033 лица, а умрло укупно 13.611 лица, што значи да је природни прираштај негативан. У све три посматране декаде стопа природног прираштаја има негативне вредности. У првој декади (1971-1981) стопа природног прираштаја износила је -1,3%, у наредној (1981-1991) -2,6%, док у последњој деценији датог периода стопа износи чак -7,1%. Стопа миграционог салда је у сва три међупописна периода имала негативне вредности, у првом међупописном периоду имала је вредност -0,2% (1971/81), у наредном

међупописном периоду имала је вредност -4,1% (1981/91), а у последњем посматраном међупописном периоду стопа миграционог салда је износила -2,5% (1991/02), на основу чега се може закључити да је одсељавање становништва из општине било интензивније од досељавања.

Табела 1. Допринос миграционог салда и природног прираштаја промени броја становника у општини Кањижа, периоду од 1971. до 2002. године

Међупописни период	Укупна промена	Апсолутни допринос		Апсолутни допринос	
		прираштаја	миграција	прираштаја	миграција
1971-1981	-1.108	-426	-682	38,4%	61,6%
1981-1991	-2.041	-726	-1.315	35,6%	64,4%
1991-2002	-3.158	-2.373	-785	75,0%	25,0%

На основу приказаних података у табели 1 може се закључити да је апсолутни допринос природног прираштаја у укупном броју становника у периоду од 1971. до 2002. године, имао негативну вредност од -3 525, док је апсолутни допринос миграционог салда износио -2 782, тако да вредност укупног раста, односно пада износи -6 307.

Сеоска насеља и њихови атари посебан су предмет интересовања у социолошком, економском и просторном смислу. Она су простор у којем се налазе сеоска друштва или заједнице уско повезане и радно и животно са околном природом (Шећеров В., Лукић Б., Ђорђевић А., 2007).

У транзицији популације сеоских насеља у Србији, у већини доминира тренд депопулације до изумирања (Шантић Д., 2004). Овакво стање присутно је и у насељима општине Кањижа, јер сва села бележе пад броја становника. Најкритичнија ситуација је у насељима Долине, Мале Пијаце, Ором, Трешњевац и Хоргош.

Старосна структура

Старосна структура општине Кањижа је веома неповољна. Сви анализирани показатељи старосне структуре у посматраном периоду од 1971. до 2002. године указују на негативне тенденције када је у питању однос младог и старог становништва. Старосна структура општине има карактеристике регресивног, односно старијег типа становништва, будући да се смањују фертилни и омладински континент. Повећање старости утиче на повећање терета које носи активно становништво, а такође и све мање учесника у биолошкој репродукцији становништва.

Анализирајући старост неке популације разликујемо младо (0-19), средовечно (20-59) и старо (преко 60 година) становништво. Удео младог становништва општине Кањижа 2002. године, у односу на 1971. годину смањен за 5,8%, док је за исто време удео старог становништва повећан за 4,5%.

На основу графикана 2 и анализе структуре становништва по добним категоријама за четири пописне године (71', 81', 91', 02') уочава се да се код свих насеља смањило удео младог, а повећао удео старог становништва. Најкрупније промене између ових пописних година доживели су Ором, Долине и Мали Песак. Код Орома је удео младог становништва смањен за 14,4%, код Долина за 10,6%, а код Малог Песка за 9,8%.

Узроци овако неповољног кретања становништва су продужење животне доби становништва и одлазак младог и фертилног становништва, чија је директна последица смањење природног прираштаја.

Након рата број бракова у Војводини има константан пад. Ова појава је даље утицала на смањење наталитета, појаву већих вредности негативног природног прираштаја и много брже појаве депопулације војвођанских села (Ивков А., Бубало-Живковић М., Ковачевић Т., 2006).

Поред тога, тенденција за одлагањем брака на целокупном простору Србије присутна је још од првих деценија 20. века, због економске нестабилности, тако да су узроци ниских и негативних стопа природног прираштаја у потпуности разумљиви (Ивков А., 2005).

Број становника општине Кањижа је у периоду од 1971. до 2002. године смањен за 6.307 лица. Разлог томе мора се тражити у одласку младог и фертилног становништва, као и ниској и негативној стопи природног прираштаја. Ово се најбоље очитује у старосној групи 25-29 година за 1981., чији су припадници 1971. били у групи од 15 до 19 година старости. За десет година њихов број се смањио за 172 особе или 6,7%, после нових десет година (1991) број је укупно смањен за 358 лица, односно 13,9%, док је у последњих десет година посматраног периода (2002) број припадника ове старосне групе смањен за 455 особа или 17,6%.

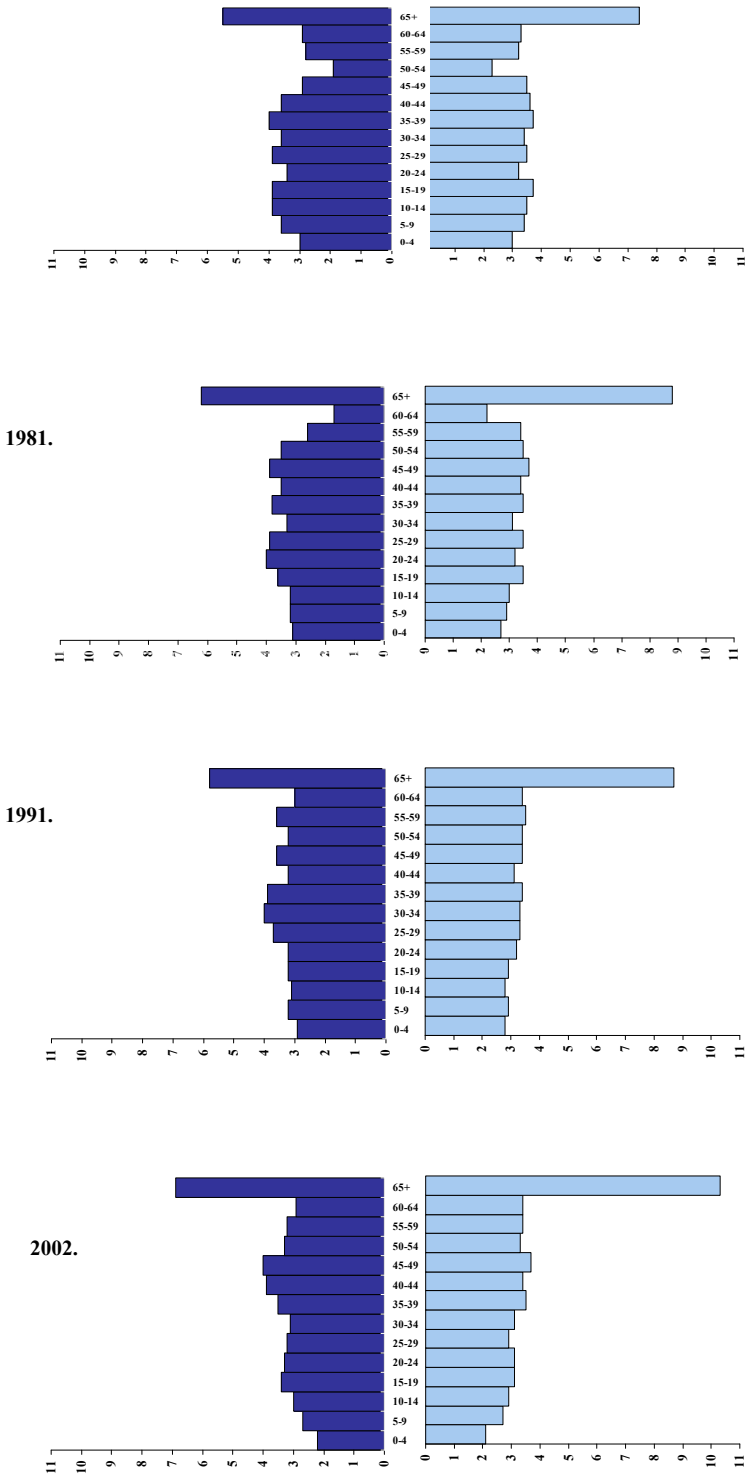
Највећи број лица по попису 1971. године имала је старосна група 65+ (12,9%). Потом следе категорије становништва 35-39 година (7,8%) и 15-19 година (7,6%). Након десет година (1981) највећу бројност показује такође старосна категорија 65+ (15,0%), потом следе група 45-49 година (7,6%), односно то је старосна група 35-39 година из 1971. године и старосна категорија 25-29 година (7,4%) односно категорија 15-19 година 1971. године, у којој је број становника смањен за 6,7%. И наредних двадесет година задржала се слична тенденција, наиме, процентуално највеће учешће имала је категорија становништва 65+, а потом следе старосне категорије 35-39, 40-44, 45-49 година. Ако се у анализу укључи само радно способно становништво, највећи проценат броја становника има по последњем попису категорија 45-49 година (7,7%), а становништво ове групе је у ствари 1971. године припадало категорији 15-19 година. Наведене старосне категорије се на пирамиди налазе у средишњем делу, а пратећи њихов ток од 1971. до 2002. године, јасно је уочљиво да се поменуте старосне групе крећу од бази пирамиде ка њеном врху, што је директна последица старења становништва.

Број становника старосне категорије 65+ порастао је 2002. године за 8,8%, у односу на 1971. годину, док је у истом временском периоду број становника до 14 година старости смањен за 37,5%.

Старосна пирамида као један од најбољих илустративних показатеља старосне структуре неке популације, својим обликом може указивати на прогресивно, стационарно и регресивно становништво, или чак, на неки прелазни тип. Према пописним подацима већ из 1971. године учешће појединих старосних група у укупној популацији општине формирало је старосну пирамиду која указује на регресивни тип становништва. На ово су утицала три процеса: пад наталитета и миграције, са једне стране, убрзали су старење становништва од базе старосне пирамиде, док је повећање средњег трајања живота средовечног и старог становништва интезивирало старење са врха пирамиде.

мушкарци

жене

Графикон 2. Старосне пирамиде (у %) становништва општине Кањижа

У демографији се сматра да становништво код којег је средња старост прешла 30 година живота, има смањену репродуктивну способност, односно да има изражен процес старења. Средња старост становништва општине Кањижа 2002. године износила је 40,5 година (што је за 0,83 године више од републичког просека). При том је средња старост мушкараца износила 38,8 година, а жена 42 године. Упоредјујући податке у последња четири пописа, долази се до закључка да је средња старост становништва општине у овом периоду повећана за 3,7 година (10%). Средња старост мушкараца се повећала за 3,3 године (9,3%), док се средња старост жена повећала за 4 године (10,5%).

Од насеља у општини, 1971. године највећу средњу старост је имало је насеље Мартонош (39,0 година), а најмању Зимоњић (33,0 година). На следећем попису, 1981. године, сва насеља су бележила повећање средње старости. Највећу средњу старост имало је насеље Велебит (42,5 година), а најмању Ново Село (34,7 година). Наредни попис 1991. године указао је на још нека насеља са изразито високом средњом старошћу: Мали Песак (48,0 година), Тотово Село (43,1 година), Долине (41,4 године), Ором (40,3 године). Село Зимоњић је поново имало најмлађе становништво (35,7 година). Према попису 2002. године само су три насеља имала средњу старост становништва испод 40 година: Адорјан (37,1 година), Зимоњић (38,4 године) и Хоргош (39,7 године). И поред тога што је град Кањижа административни, школски и привредни центар општине средња старост становништва је висока и још 1971. године износила је 37,1 годину, да би 2002. године порасла на 40,6 година.

Највеће повећање средње старости становништва имала су насеља Мали Песак (9,6 година), Велебит (8,6 година) и Долине (8,0 година).

Табела 2. Средња старост становништва у насељима општине Кањижа

Насеље	1971.	1981.	1991.	2002.
Србија ⁴	32,4	33,7	37,5	40,2
Општина	36,8	38,3	39,2	40,5
Адорјан	34,4	36,1	35,7	37,1
Велебит	38,1	42,5	47,1	46,7
Долине	37,3	41,7	41,1	45,3
Зимоњић	33,0	38,0	35,7	38,4
Кањижа г	37,1	37,3	38,4	40,6
Мале Пијаце	37,1	39,7	40,5	40,3
Мали Песак	37,4	42,1	47,9	47,0
Мартонош	39,0	41,0	40,4	41,3
Ново Село ⁵	-	34,7	38,9	40,5
Ором	34,3	38,5	40,3	41,3
Тотово Село	35,5	40,1	43,1	41,2
Трешњевац	33,7	36,7	38,6	40,3
Хоргош	37,8	38,4	38,7	39,7

Извор: Ђурчић С., 2005

Један од најпоузданијих аналитичких показатеља старосне структуре становништва, а тиме и процеса демографског старења јесте индекс старења, који

⁴ Без Косова и Метохије

⁵ Ново Село је до 1978. године било у саставу Орома, па због тога не постоје посебно издвојени подаци за 1971. годину

изражава однос младог и старог становништва. Код свих насеља у општини је примећен раст индекса старења у посматраном периоду. Индекс старења је за целу општину 1971. године износио 0,68, а ако се у обзир узме чињеница да је у демографској теорији прихваћена гранична вредност од 40, када говоримо о становништву општине Кањижа, са правом се може рећи да је реч о старој популацији. У наредном попису 1981. године бележи се повећање индекса старења општине и он је износио 0,75. Индекс старења је растао и у наредна два пописа 1991. (0,89) и 2002. године (1,06). Према последњем попису 69% насеља општине имало је индекс старења изнад 1, а свега четири насеља имају индекс мањи од један: Адорјан (0,74), Зимоњић (0,82), Хоргош (0,96) и Ново Село (0,98).

Табела 3. Индекс старења у насељима општине Кањижа

Насеље	1971.	1981.	1991.	2002.
Србија *	0,38	0,40	0,69	0,99
Општина	0,68	0,75	0,89	1,06
Адорјан	0,52	0,56	0,59	0,74
Велебит	0,63	0,93	2,59	1,68
Долине	0,64	0,91	1,24	1,89
Зимоњић	0,41	0,63	0,73	0,82
Кањижа г	0,73	0,96	0,83	1,07
Мале Пијаце	0,67	0,86	1,02	1,21
Мали Песак	0,74	1,21	2,14	1,9
Мартонош	0,88	1,01	1,09	1,12
Ново Село	нема пода.	0,4	0,72	0,98
Ором	0,46	0,75	0,97	1,21
Тотово Село	0,57	0,88	1,34	1,29
Трешњевац	0,47	0,62	0,79	1,02
Хоргош	0,78	0,76	0,83	0,96

* Погледати напомену у табели број 2

Коефицијент старости, који представља однос појединачних великих старосних група и укупног становништва, у општини Кањижа бележи пораст. Коефицијент је 2002. године био за 4,5% већи у односу на 1971. годину и износио је 23,6%, и био је за 1,1% већи од коефицијента старости републике. Уколико удео старих 60 и више година достигне вредност од 12%, сматра се да је становништво почело старити. Удео ове старосне групе у укупном становништву, у свим насељима општине био је далеко изнад граничне вредности. Најнижу вредност 1971. године коефицијент старости је имало насеље Зимоњић (14,6%), док сва остала насеља бележе далеко већи коефицијент. Највеће повећање коефицијента старости у 2002. години у односу на 1971. годину имају насеља Велебит (за 19,9%), Долине (за 13,4%), Мали Песак (за 12,9%) и Тотово Село (за 12,6%). Најмањи пораст коефицијента старости има насеље Мартонош (за 1,7%), тако да и поред чињенице да је још 1971. године ово насеље имало највећи коефицијент у општини (23,2%), њега карактерише најумеренији процес старења становништва. Равномеран процес старења становништва присутан је и у Хоргошу, где је коефицијент повећан за 1,9%.

Нагло повећање коефицијента старости јавља се и на нивоу републике. Наиме, вредност коефицијента старости порасла је 2002. године у Србији за 8,6% у односу на попису 1971. годину. Уколико на коефицијент старости додамо и индекс старења и средњу старост становништва, постаје јасно зашто се популација Србије може

сврстати у групу изразито старих популација, не само у европским већ и у светским оквирима.

Табела 4. Коэффициент старости у насељима општине Кањижа

	1971.	1981.	1991.	2002.
Србија*	13,9	13,7	18,1	22,5
Општина	19,1	18,9	21,5	23,6
Адорјан	17,2	16,6	16,7	20,5
Велебит	17,8	18,7	39,2	37,7
Долине	17,0	20,2	24,3	30,4
Зимоњић	14,6	14,9	20,2	21,8
Кањижа г	19,9	18,0	21,2	22,8
Мале Пијаце	17,9	21,0	22,5	27,2
Мали Песак	20,1	24,8	31,3	33,0
Мартонош	23,2	23,1	24,2	24,9
Ново Село	<i>нема под.</i>	11,0	16,4	22,7
Ором	16,1	18,5	10,3	25,2
Тотово Село	17,2	21,3	25,9	29,8
Трешњевац	15,2	17,0	19,3	23,0
Хоргош	20,5	19,1	21,0	22,4

*Погледати напомену у табели број 2

Број жена у оквиру фертилног континента је од изузетног значаја, јер добне категорије овог континента чине основу биолошке репродукције становништва. Овом континенту припадају жене у старосним групама између 15 и 49 година. Удео женског фертилног континента у укупном становништву општине Кањижа смањен је за 1,9% 2002. године у односу на 1971. годину. Оваква ситуација је оправдана, ако се у обзир узме, поред ниске и негативне стопе природног прираштаја и чињеница да се из општине управо иселљавају старосне категорије којима припада женски фертилни континент. Удео жена фертилне доби у укупном становништву општине 2002. године износио је 22,7%, што је за 1,7% мање од удела фертилног континента у укупном становништву покрајине.

Највеће смањење удела жена у фертилној доби имала су насеља Мали Песак (-9,6%), Велебит (-8,9%) и Долине (-6,3%). Осталих десет насеља, изузев Зимоњића (0,3%), такође карактерише смањење удела фертилног континента у укупном становништву.

Радном континенту припадају лица мушког пола од 15 до 65 година и женска лица од 15 до 60 година. Лица која припадају делу популације у оквиру радног континента у знатном броју спадају у категорију активног становништва. Удео радно способног становништва у укупном између 1971. и 2002. године смањен је за 1,7% (односно 4754 лица). Радно способно становништво се регрутује из добних категорија до 15 година, што значи да су деца потенцијално радно становништво. Између 1971. и 2002. године удео лица старих до 15 година старости смањен је за 37,5%.

Једна од метода за одређивање старосне структуре становништва јесте сврставање популације у стадијуме демографске старости, а на основу изабраних показатеља (табела 5) свака популација се може сврстати у један од седам стадијума: од ране демографске младости (први стадијум) до стадијума најдубље демографске старости (седми стадијум)

На основу представљених показатеља демографске старости (табела 5), становништво општине Кањижа се већ 1971. године налазило у стадијуму демографске старости, а учешће млађе популације (5-14) није прелазило 15% (14,4% укупног становништва). Наредни попис 1981. године бележи повећање просечне старости становништва и индекса старења, а смањење удела младог становништва, што је као последицу имало да општина 1991. године уђе у стадијум дубоке демографске старости.

Табела 5. Стадијуми демографске старости општине Кањижа по Пеневу

Година	Индикатори демографске старости					Стадијуми демографске старости
	Просечна старост	млади до 20 г. у %	млади до 40 г. у %	стари 60+ у %	i	
1971.	36,8	28,0	56,9	19,1	0,68	Демографска старост
1981.	38,3	25,2	53,4	18,9	0,75	Демографска старост
1991.	39,2	24,3	52,7	21,5	0,89	Дубока демографска старост
2002.	40,5	22,2	47,9	23,6	1,06	Дубока демографска старост

Године 1971. 50% насеља општине налазило се на прагу демографске старости, док се друга половина насеља налазила у стадијуму демографске старости. Након десет година у попису 1981. године само се једно насеље налазило на прагу демографске старости, док се 53,9% насеља налазило у стадијуму демографске старости и 38,5% у стадијуму дубоке демографске старости. Године 1991. 46,2% насеља налазило се у стадијуму демографске старости, 30,8% у стадијуму дубоке демографске старости, док су села Велебит, Мали Песак и Тотово Село, ушли у стадијум најдубље демографске старости. Према последњем попису такође су се ова три насеља налазила у седмом стадијуму демографске старости. Број насеља у петом стадијуму демографске старости се смањило на два (Адорјан и Зимоњић) и то на рачун стадијума дубоке демографске старости, у којем се налазило 62,0% насеља општине.

Табела 6. Структура насеља општине Кањижа према стадијуму демографске старости

Стадијум демографске старости	1971	1981	1991	2002
1	-	-	-	-
2	-	-	-	-
3	-	-	-	-
4	6	1	-	-
5	6	7	6	2
6	-	5	4	8
7	-	-	3	3
Укупно	12	13	13	13

Закључак

На основу промене броја становника по старосним групама кроз пописе и њиховом учешћу у укупном броју становника може се закључити да становништво општине Кањижа има неповољну старосну структуру, као последица ниског наталитета, повећане стопе морталитета и веће просечне старости становништва. Становништво општине Кањижа је још 1971. године имало просечну старост становништва 36,8 година, што значајно премашује граничну вредност (30 година) која је у демографској теорији прихваћена као медијална вредност. Подаци пописа становништва 2002. године указују да је удео лица старих 60+ година за 1,4% већи од од удела младог континента становништва. Општина Кањижа је према подацима пописа 2002. године ушла у стадијум дубоке демографске старости. На старење становништва су утицала два процеса: пад наталитета са једне стране и повећање средњег трајања живота средовечног и старог становништва, са друге стране.

Старење становништва у даљем периоду има за последицу старење фертилног континента, што директно утиче на пад опште стопе наталитета, чиме се демографски процес продубљује и убрзава.

Пад наталитета и старење становништва су изазвали и промене у полној структури, чија је основна одлика смањење удела мушког у односу на женско становништво.

На основу свега изнетог становништво Кањиже се може окарактерисати као регресивно и у дубокој старости, одонсно демографски старо.

Јачи привредни развој општине и брзе радикалне мере у оквиру популационе политике, могли би успорити, па чак дугорочно и зауставити неповољне природне, миграционе и структурне демографске процесе. Неопходан је пораст стопе привредног развоја и запослености, док су домену природне репродукције поред стварања одговарајућих материјалних и друштвених предуслова за оснивање породице, важне и промене у систему вредности, како би се мотивисали млади за ширење породице.

Веома је важно истаћи чињеницу да процес демографског старења становништва није само и искључиво проблем у насељима општине Кањижа, већ је присутан и на нивоу покрајине. Наиме, од 1955. године у Војводини нето стопа репродукције је испод јединице, што значи да једна жена рађа мање од једног женског детета, па становништво има тенденцију опадања (Ђурђев С. Б., 1999). Насупрот томе, повећана је граница очекиваног трајања живота, а самим тим се повећава и удео становништва старог 60 и више година.

Литература

- Бере К. Павле Т. (1982). *Општина Кањижа*. Нови Сад: Природно-математички факултет, Институт за географију
- Ђурђев С.Б. (1999). Проблеми регионалног демографског раста Србије. *Гласник Српског географског друштва*, 79 (2) , 21-32.
- Ђурђев С.Б. (2001). *Основне технике у демографији*. Београд: Друштво демографа Југославије
- Ивков, А. (2005). Основне карактеристике брачности у одабраним земљама Средње и Јужне Европе током последње деценије 20. века. *Гласник Српског географског друштва*, 85 (1), 95-102.
- Ивков, А., Бубало-Живковић М., Ковачевић Т. (2006). Етнодемографске карактеристике брачности Словака у Војводини. *Гласник Српског географског друштва*, 86 (1), 115-122.
- Кицошев С. Бубало-Живковић М. Ивков А. (2006). *Становништво Бачке*. Нови Сад: Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство
- Ђурчић С. (2005). *Биолошке структуре становништва Војводине I, пол*. Нови Сад: Матица Српска,
- Ђурчић С. (2005). *Биолошке структуре становништва Војводине II, старост*. Нови Сад: Матица Српска
- Ђурчић С. (2007). *Насеља Бачке*. Нови Сад: Матица Српска
- Шантић Д. (2004). Утицај миграционе компоненте на демографске потенцијале појединих ванградских насеља у Србији. *Гласник Српског географског друштва*, 84 (2), 207-212.
- Шећеров, В., Лукић, Б. и Ђорђевић, А. (2007). Обнова села у просеторним плановима општина – пример ППО Суботица. *Гласник Српског географског друштва*, 87 (2), 133-141.
- *** (1971-2002). *Документационе табеле рођених и умрлих*. Београд: Републички завод за статистику
- *** (2003). Пол и старост 2002. У *Попис становништва, домаћинства и станова 2002* (св. 2). Београд: Републички завод за статистику
- *** (2003). Активност и пол активног становништва које обавља занимање 2002. У *Попис становништва, домаћинства и станова 2002* (св. 5). Београд: Републички завод за статистику
- *** (1973). Пол и старост 1971. У *Попис становништва и станова 1971* (св. 8). Београд: Републички завод за статистику
- *** (1974-1989). *Општине у СР Србији*. Београд: Републички завод за статистику
- *** (1990-1998). *Општине у Републици Србији*. Београд: Републички завод за статистику
- *** (1986). *Демографска статистика 1981*. Београд: Савезни завод за статистику

DANIELA ARSENOVIC
BRANISLAV S. DJURDJEV
ANDJELIJA IVKOV-DZUNGARSKI

S u m m a r y

THE AGEING OF POPULATION IN KANJIZA MUNICIPALITY

The Kanjiza municipality is situated in the north part of Vojvodina Province. The number of inhabitants in municipality decreased compared to 1948. census. According to census 2002. the number of population was less than in 1971. census and the difference between these two years was -6 307. During the last thirty years, population of Sombor municipality became one of the oldest in Vojvodina Province, with middle age 40,5 year (2002) and ageing index 1,06 (2002).

Population in Kanjiza municipality is getting older as the consequence of low birthrate and emigrations. It is hard for demographers to solve this problem alone, not only in Kanjiza, but in the whole Vojvodina and Serbia, as well. In order to rise the birthrate and decrease emigration, people need security in employment and better standard of living. Therefore, the assistance of economists and politicians is essential as the way to encourage the population to stay in this area.